

KONSTANTIN
PRESLAVSKY
UNIVERSITY
SHUMEN

ШУМЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ
"ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ"
50 ГОДИНИ ЗАЕДНО ПИШЕМА ИСТОРИЯТА

гр. Шумен 9700, ул. "Университетска" № 115
shu.bg

Ректор 054 830 350
e-mail: rector@shu.bg

ПЕДАГОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „СОЦИАЛНА И СПЕЦИАЛНА ПЕДАГОГИКА“

ИВЕЛИНА ДЯНКОВА МИХОВА
СПЕЦИФИКА НА МИГРАЦИОННИТЕ
ПРОЦЕСИ В БЪЛГАРИЯ

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд за придобиване на образователната и
научна степен „доктор“

Докторска програма: Теория на възпитанието и дидактика (Социална педагогика)

Професионално направление: 1.2. Педагогика

Област на висше образование: 1. Педагогически науки

Научен ръководител:
проф.д.ик.н. Лучиян Ангелов Милков

Шумен, 2021 г.

Дисертационният труд е разработен в обем от 278 страници и се състои от въведение, три глави, заключение, литература и приложения. Списъкът с използваната литература е разделен на четири части – публикации по проблема на български, руски и английски езици и използвани източници от интернет, общо 353 заглавия, 54 нормативни актове от българското законодателство, 17 международни и 28 актове от европейското законодателство, имащи отношение и използвани в хода на изследването. Текстът съдържа 20 графични изображения и статистически данни от официални източници.

Дисертационният труд е обсъден и насочен към защита от катедра „Социална и специална педагогика” в Педагогическия факултет на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски” на 16.04.2021 г.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 15.06.2021 г. в зала 211, корпус 2 на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски”, а при невъзможност – в електронна среда. Материалите по защитата са на разположение в кабинет 107, корпус 1 на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”

ВЪВЕДЕНИЕ

Човешката история е белязана, и до голяма степен се дължи на миграцията на хората. В различна степен през отделните периоди на историческото развитие придвижването на големи, или по-ограничени, човешки маси са определяли бъдещия облик на дадената територия, поставяли са края и са полагали основите на отделни епохи.

Миграциите създават нови социални отношения, формират политики, променят ценности и нагласи, както в местното население, така и сред новодошлите.

Катализатор за миграционна инвазия най-често са природни бедствия или военна агресия. Развитието на пазарните отношения водят до икономическа миграция.

По данни на ООН и Международната организация по миграция, днес повече от 272 млн. души живеят извън родните си места. Представено по друг начин – всеки трети от 100 човека в света живее в страна, различна от тази, в която е роден. Глобалният брой международни мигранти нараства по-бързо от световното население – в момента те представляват 3,5% от световното население, докато средният годишен прираст на населението е около 1%.

Съгласно доклада на ООН за състоянието на миграцията през 2019 г. Европа е приела най-много мигранти – 82 милиона души, следвана от Северна Америка (59 милиона) и Северна Африка и Западна Азия (49 милиона). Делът на международните мигранти в общото население варира значително в различните региони, като най-значителен е той в Океания (21 на сто), включително Австралия и Нова Зеландия, и Северна Америка (16 на сто).

По-голямата част от мигрантите в света живеят в сравнително малък брой държави. През 2019 г. две трети от всички международни мигранти живеят само в 20 държави. Най-голям брой международни мигранти (51 милиона) пребивават в Съединените американски щати, което е равно по около 19 на сто от общия брой на света. Германия и Саудитска Арабия се нареждат на второ и трето място по брой мигранти – около 13 милиона във всяка страна, следвани от Руската федерация (12 милиона) и Обединеното кралство (10 милиона). Над две пети от всички международни мигранти по света през 2019 г. са родени в Европа (61 милиона) или в Централна и Южна Азия (50 милиона). Латинска Америка и Карибите е регионът на произход на други 40 милиона международни мигранти, а 37 милиона произхождат от Източна и Югоизточна Азия.

В доклада на Департамента по икономически и социални въпроси на ООН (DESA) за 2019 г. се посочва още, че една трета от всички международни мигранти произхождат само от десет държави През 2019 г. водеща страна на произход на международни мигранти е Индия, от която 17,5 милиона души живеят в чужбина. Мигрантите от Мексико съставляват втората най-голяма „диаспора“ (11,8 милиона), следвана от Китай (10,7 милиона), Руската федерация (10,5 милиона) и Сирийската арабска република (8,2 милиона). През 2019 г. жените съставляват малко по-малко от половината от всички международни мигранти, като се отчита спад в дела на жените в общия брой международни мигранти - от 49,3% през 2000 г. на 47,9% през 2019 г. Най-много са жените мигранти в Северна Америка (51,8 на сто) и Европа (51,4 на сто), а най-нисък е

техният дял в Африка на юг от Сахара (47,5 на сто) и Северна Африка и Западна Азия (35,5 на сто).

През 2019 г. 38 милиона международни мигранти, което е равно на 14 на сто от глобалното мигрантско население, са били под 20 години, което се равнява на един от всеки седем избрали да мигрират. В същото време данните показват намаляване на дела на младите в миграционния процес – от 16,4% през 2000 – 2018 г. до 14% през 2019 г. Трима от всеки четири международни мигранти са в трудоспособна възраст (20-64 години). През 2019 г. 202 милиона международни мигранти, което се равнява на 74% от глобалното мигрантско население, са били на възраст между 20 и 64 години. Повече от три четвърти от международните мигранти са в трудоспособна възраст в Източна и Югоизточна Азия, Европа и Северна Америка. Постоянен е процентът на мигрантите на възраст 65 и повече години – 12% от общия брой по света. Статистиката показва, че населението на света става все по-голямо и по-старо, но и същевременно с това все по-мобилно и по-урбанизирано. Според данните на ООН през 2050 г. един от всеки шест жители на планетата ще бъде над 65 години, докато в момента това съотношение е 1:11. Очакванията са през 2100 година делът на хората на възраст над 80 години да се увеличи шест пъти.

Посочените по-горе данни красноречиво доказват защо днес миграцията повече от всякога е във фокуса на вниманието, носейки предизвикателства в търсенето на отговори при разрешаването на редица проблеми, свързани с движението на човешкия ресурс, икономическото развитие, запазването на националната идентичност в условията на динамични промени.

Теоретиците по проблема предлагат различни подходи за анализ и съответно препоръки към правителствата за справяне с

отделните проблеми. Мерките засягат както правовия ред, така и икономиката на съответните държави, отразяват се върху обществените и културните връзки, формират социалните отношения.

Практически невъзможно и теоретически недопустимо е да се смята, че България остава в страни от общия миграционен процес. Страната ни от години се бори с вътрешната миграция и емиграцията на гражданите си. Застаряващо население, обезлюдени райони особено в северозападната част, недостигът на работна ръка, са само част от предизвикателствата пред управлението на държавата. Наред с т.нар. нелегални мигранти, през последните години се отчита и увеличение на ръста на чужденците и граждани на ЕС, желаещи законно и трайно да се установят на територията на България.

Насърчавана и търсена, легалната миграция и хората, предприели стъпка към промяна на местоживеенето и работата си, привличат вниманието на учените от различни области на познанието. Фокусиран до сега основно върху проблемите на принудителните мигранти и лицата, търсещи международна закрила, акцентът все повече се насочва към чужденците, предприели съзнателно решение за миграция, към проблемите, с които се сблъскват и възможностите, които носят.

Именно законно пребиваващите чужденци в Република България са в основната на настоящата работа. Профилът на мигрантите, техните очаквания и препятствия, държавните политики и механизми за привличане и интеграция, са във фокуса на вниманието ни. Акцентът е поставен върху правния статут на чужденците от т.нар. трети страни, сравнени с политиките спрямо гражданите на държавите-членки на Европейския съюз.

Разгледани са общите понятия, свързани с проблема, теориите за миграция и авторите, насочили изследователските усилия в тази посока. Направен е преглед на международните нормативните актове, регулиращи миграционните процеси и детайлно са разгледани българските регламенти, насочени към влизането и пребиваването на чуждите граждани в страната. Предложен е анализ на база практическия опит и теренно проучване сред мигрантите в Бургаска област на профила на съвременния чужденец, избрал региона за цел на миграция.

Поставени са ограничения в обхвата на разработката, като са изключени проблемите на бежанците и мерките спрямо незаконно пребиваващите чужденци. Считаме, че изследванията по тези въпроси са многообхватни и разработвани детайлно през годините.

МЕТОДОЛОГИЯ И МЕТОДИКА НА НАУЧНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

1. Цел

Целта на настоящото изследване е да се проучи и анализира спецификата на съвременните миграционни процеси в България, в частност имигрантските процеси, отговарящи на легалните дефиниции за пребиваване.

2. Обект

Обект на разработката са имигрантите, пребиваващи в Република България на законно основание. От тази категория са изключени лицата, търсещи международна закрила поради многобройните разработки по темата и сравнително ясните приложни механизми. Голяма част от чужденците, живеещи в страната, са лица извън обхвата на категорията „бежанец” и

които в значителна степен определят облика на имигранта в страната.

3. Предмет

Предмет на изследването са дейностите на различните държавни институции, свързани пряко с въпросите на пребиваването на чужденци в страната и основно на специализираните звена в Министерството на вътрешните работи по издаването на разрешения за пребиваване на граждани на трети страни и при административното обслужване на граждани на ЕС, както и съответните компетентности на Министерство на външните работи по отношение издаването на визи, на Агенцията по заетостта по линия на трудовата миграция, Министерство на образованието и науката, Министерството на здравеопазването, Министерство на правосъдието и др.

4. Задачи

- Да се проучи съвременната научна литература, в която са поставени въпросите за миграцията – както чуждестранна, така и българска
- Да се проучат документите, свързани с миграцията в България и регламентиращи тези процеси
- Да бъде разгледана институционалната рамка и анализирана дейността на отделните звена в процеса на получаване на разрешението за пребиваване
- Да се проведе опитно-изследователска работа в процеса на получаване на разрешението за пребиваване с помощта на анкетно проучване, наблюдение и анализ на данните относно възрастта, образованието, гражданството, социо-културните и семейните връзки на мигрантите, като се направят изводи по отношение на профила на мигранта, трудовете и гражданските

условия за осъществяване на социалната адаптация и гражданската му интеграция. Да се направят изводи за практиката на специализираните органи, работещи в тази област и проблемите, с които се сблъскват чужденците.

- Получените резултати и направените изводи и препоръки да се предложат на специализираните органи, занимаващи се с мигрантите в Република България.

5. Изследователска методика

- Спецификата на изследването предполага използването на разнообразни методи: анализ на исторически и литературни източници; работа с документи на ООН, ВКБ при ООН, МОТ, МОМ, ЕС; анализ на международни и български нормативни актове – закони, правилници, наредби, постановления и др., в които са изложени нормативно-правните наредби, засягащи принудителната миграция; сравнително-съпоставителен анализ на данни от изследователската работа; наблюдение; анкета.

- С помощта на анкетното проучване са изследвани 2000 имигранти, пристигнали в България през последните пет години 2015 – 2020 година и избрали за местоживеене област Бургас. Чрез него се установява профила на мигрантите, спецификата на социалната адаптация и гражданската им интеграция, проблемите и възможностите, пред които се намират.

- В разработката се използват и методи на историко-педагогическото и социално изследване: сравнителен, проблемно-хронологически, ретроспективен, институционален.

- Прилагат се методологическите принципи: историзъм, обективност, достоверност и всеостранност при изучаването на явлениято „миграция”.

- За по-голяма нагледност, текстовият материал е придружен от графични изображения таблици, схеми и диаграми, чрез които се създават условия за възприемане на динамиката в миграционните процеси.

6. Актуалност на изследваната тема

Актуалността на изследваната тема е определена от съвременните демографски и политически процеси. Застаряващото и намаляващо население в световен мащаб, нуждата от работна ръка, стремежът към икономическо развитие, поставят на дневен ред търсенето на подходящи регулаторни механизми, насърчаващи от една страна движението на хора, стоки и капитали, и от друга – предлагането на възможности за адаптация и приобщаване на мигрантите към утвърдените ценности, формиране на нагласи у приемащото население, но и защита на националната сигурност на страната.

Най-често поставян и винаги актуален е въпросът полезна или не е миграцията, повече позитиви или повече негативи допринася за участниците в нея. В едната посока стоят проблемите и страховете на приемащите общества, в другата – нерешените въпроси, чиито отговор се търси в новото. Самите мигранти също попадат между двете крайности. Миграцията е възможност за просперитет, реализация и печалба, но също така е свързана с инвестиция, опасения за загуба на идентичност и права, полагане на повече усилия, без сигурна гаранция за успех. Търсенето на отговори посредством наблюдение и анализ на миграционните процеси, привлича вниманието на изследователи от различни сфери на научното познание. Широката тема за миграцията, различните нюанси и отражение във всички сфери на обществения живот, индивидуалните характеристики и

предизвикателства пред участниците, са в основата на съвременните политики, регулиращи социума.

Въпросът за движението на хора доби нова актуалност с оглед пандемията от коронавирусна инфекция. Търсенето на изход от кризата доведе до единен подход на ограничаване на човешкото придвижване, но и породи съответният отговор на изконното желание за миграция. Рестрикциите не ограничиха миграционните потоци. Месечната информация на Министерството на вътрешните работи за декември 2020 г., публикувана на интернет страницата на министерството, отчита годишно увеличение от 59,7% в сравнение с 2019 г. на задържаните лица граждани на трети страни, влезли нелегално в страната или незаконно пребиваващи на територията ни. Почти двойно, в сравнение с 2019 г., са задържаните незаконни чужденци на изход от България, основно на границата с Р Сърбия, които не са били регистрирани в информационните системи на МВР и които по един или друг начин са успели да влязат и преминат през България в търсене на достъп до страните от Западна Европа.

7. Научно и практическо значение

Миграцията е съдба на милиони хора и основа на тяхното съществуване. Движението неминуемо води до нарушаване на дадено статукво и се нуждае от правилен подход в решаването на породените проблеми. Анализът на миграционните процеси, познаването на теоретичните постановки и хипотези, предполага навременно и рационално решение при възникнали конфликти. Призванието на обществените науки е да изследват и анализират, да определя методите, пътищата и средствата за преодоляване на

проблеми, да предсказва и прогнозира вариантите за изход на възникналите неблагоприятни положения.

Миграцията обхваща огромни човешки маси от различни националности, вероизповедание, светоглед, цвят на кожата, възраст и в този аспект, проблемите на миграцията засягат всички отрасли на науката и се поддават на разбиране само чрез комплексни възгледи, оценка и проучване.

Историческото познание за миграционните процеси, приложените похвати за управление на миграцията, изработените правни регламенти за въздействие са от изключително значение при изграждане на съвременния подход към движението на човешките маси.

Изучаването на досегашните изследвания по проблема, систематизирането на действащите правни механизми и познаването на нормативните рамки предлагат набор от възможни решения при възникнали рискови ситуации. Знанието за това кой, как и защо предприема стъпки за миграция и какво определя крайната му цел, предлага отговори в търсенето на средства за преодоляване на икономическата и демографска криза на страната при запазване на баланс по отношение на сигурността и обществения ред в приемащото общество. Личните интереси на мигрантите се сблъскват с политиката на държавата. Миграцията оказва силно въздействие върху нравствено-етичното състояние на гражданите на приемащата държава. От радушно приемане и състрадание с готовност за подпомагане и интеграция на новодошлите, до краен негативизъм и нежелание за съвместно съжителство, достигащи форми на шовинизъм и дискриминация. В този аспект особена роля в разрешаването на проблемите имат множество клонове на педагогическата и

психологическа науки – социална педагогика, теория на възпитанието, история на педагогиката, дидактика, възрастова и педагогическа психология, психология на личността, трудова психология.

Подкрепяме тезата, че в страната липсва единен разработен механизъм за анализ на миграционните процеси. Детайлното проучване е свързано или с проблемите на бежанците, или е насочено към чужденците, влизачи нелегално в държавата и приложните механизми за предотвратяване и контрол на незаконно пребиваващите лица. Различни институции разполагат с отделни данни, касаещи чужденците в България, свързани с конкретната им дейност.

Обобщеният поглед предполага ясна политика за управление на съвременните миграционните процеси с акцент върху максимално извлечените ползи от движението на хората и запазване на националната сигурност, но така също и с фокус върху индивидуалните потребности на отделната личност и конкретна насока за решаване на личните въпроси.

ОБЕМ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е структуриран във въведение, три глави, заключение, литература и приложения с общ обем 278 страници. Списъкът с използваната литература (31 страници) е разделен на четири части – публикации по проблема на български, руски и английски езици и използвани източници от интернет, общо 353 заглавия, 54 нормативни актове от българското законодателство, 17 международни и 28 актове от европейското законодателство, имащи отношение и използвани в хода на изследването. Текстът съдържа 20 графични изображения

и статистически данни от официални източници. В приложение са представени образци на утвърдени формуляри на заявления за пребиваване на граждани на ЕС и на трети страни.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД:

Въведение

Първа глава АНАЛИЗ НА ИЗУЧАВАНИЯ ПРОБЛЕМ В ЛИТЕРАТУРАТА

I. Основни понятия

1. Миграция
2. Мигрант. Специфика на понятията „емигрант” и „имигрант” /”емиграция” и „имиграция“
3. Гражданство
4. Бежанец
5. Трафик на хора

II. Теории за миграция

1. Неокласическа икономическа теория: Макро теория
2. Теория на човешкия капитал – неокласическа теория на микро ниво
3. Новата икономика на миграцията
4. Теория на двойния пазар на труда
5. Теория на световните системи
6. Теория на мрежите
7. Институционалната теория
8. Теория на миграционните системи

III. Основни изследвания по проблемите на миграцията в световен мащаб

IV. Изследвания по проблемите на миграцията в България

- V. Правна регламентация по проблема миграция

1. Международни правни документи, регулиращи миграционните процеси
 - 1.1. Документи, приети от ООН и нейните специализирани органи
 - 1.2. Дейност на Международната организация по миграция (МОМ)
 - 1.3. Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа
2. Документи, приети от държавите-членки на ЕС
 - 2.1. Европейска конвенция за защита правата на човека и основните свободи
 - 2.2. Шенгенско споразумение
 - 2.3. Договорът от Маастрихт и Договорът от Амстердам
 - 2.4. Срещата в Тампере. Дъблин I и Дъблин II
 - 2.5. Глобалният подход към миграцията
 - 2.6. Европейски пакт за имиграция и убежище
 - 2.7. Стокхолмска програма
 - 2.8. Европа 2020: стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж
 - 2.9. Европейски директиви за регулиране на миграцията

Втора глава МИГРАЦИОННА ПОЛИТИКА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

- I. Правни инструменти
 1. Преглед на основни нормативни актове от Освобождението до наши дни
 2. Национални стратегии по въпросите на миграцията
- II. Миграционно правен статут на чужденците в Република България
 1. Режим за влизане в страната. Видове визи
 2. Режим на пребиваване. Видове разрешения за пребиваване

3. Основания за предоставяне на правона продължително и постоянно пребиваване
 - 3.1. Основания, свързани с икономическата сфера
 - 3.2. Основания за пребиваване, свързани с хуманитарни причини
 - 3.3. Основания за пребиваване, свързани с обучение в България
 - 3.4. Основания за пребиваване за чужденци от български произход или загубили българското си гражданство
 - 3.5. Издаване на разрешение за пребиваване извън посочените категории
 - 3.6. Пребиваване на принципа уседналост
4. Предоставяне на статут на лице без гражданство

Трета глава АНАЛИЗ НА ДАННИТЕ ОТ АНКЕТНОТО ПРОУЧВАНЕ

Заклучение

Литература:

Библиография

Нормативни актове от българското законодателство

Релевантни международни актове

Релевантни актове от европейското законодателство

Приложения

КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Актуалността на изследваната тема е обоснована във въведението на дисертационния труд. Формулирана е целта и са определени предметът и обектът на дисертационното изследване, посочени са приетите ограничения и са поставени изследователските задачи. Предложена е изследователската

методика и е очертано научното и практическо значение на изложението.

Преглед на основната литература и известните теоретични постановки е направен в първа глава АНАЛИЗ НА ИЗУЧАВАНИЯ ПРОБЛЕМ В ЛИТЕРАТУРАТА. Разгледани са легалните дефиниции миграция, имиграция и емиграция, съответно мигрант /имигрант /емигрант, гражданството и неговите особености, представен е специфичният статут на негражданите в Латвия и Естония, сравнен с използваното до преди 5 години в България състояние на неизвестно гражданство, очертани са рамките на понятията бежанец и трафик на хора, като част от общата рамка на научното изследване. Направен е кратък обзор на известните теории за миграция и е предложен преглед на водещи автори и техните изследвания по проблема в световен мащаб и в България. Представени са основните международни актове на ООН, регламентиращи миграционното движение и дейността на Международната организация по миграция, като е проследен историческия ход на разработваните регламенти. Особено внимание е отделено на релевантните актовете на Европейския съюз, транспонирани в значителна степен в националното законодателство.

Развитието на българската миграционна политика и миграционно-правният статут на чужденците в страната са в основата на втора глава МИГРАЦИОННА ПОЛИТИКА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ. Проследено е изграждането на подхода към чужденците в унисон с историческите промени и развитието на европейските политики, с акцент върху действащите днес институционална и правна рамки, очертани от

Националната стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията.

Фокусът е насочен към анализ на режимите за влизане и пребиваване на чужденци в страната, като основа за разбирането на статута на тези лица в обществото. Освен детайлно представяне на законовите изисквания за влизане и пребиваване на гражданите на трети страни, сравнени с гражданите на ЕС, текстът е придружен с коментари на официално достъпни данни, представени от държавните органи на България с пряка компетентност по издаването на съответни разрешения и удостоверителни документи.

Разгледани са условията за влизане в страната на гражданите на трети страни, с акцент върху процедурите за издаване на дългосрочна виза вид „Д“ като основно изискване на Закона за чужденците в Република България за получаване на право на пребиваване в страната.

На база професионалния опит на автора, е предложена систематизация на многобройните законови възможности за получаване на разрешение за пребиваване, като са извлечени общите моменти и са подчертани различията. Изчерпателният анализ в тази посока е нужен за по-пълното разбиране на това кой и защо избира страната за цел на миграция, съответно какви са нагласите и очакванията у чужденците и приемащото общество и какви подходи следва да бъдат предприети. Представеното обобщение предлага по-лесен прочит на разписаните правила и разбиране за това, какви чужденци биват привлечани в страната и какъв принос биха донесли. Предпочитанието на едно основание пред друго е показател за индивидуалните характеристики на мигрантите – пол, възраст, семейно

положение, финансово състояние, намерение за уседналост и интеграция, предполага дори възможност за оценка на риска за обществената или национална сигурност.

В подкрепа на актуалността и продължаващото търсене на отговарящи на съвременните процеси регулаторни механизми може да бъде посочена динамиката в извършваните промени на действащото законодателство. От обнародването му през 1998 г. до настоящия момент Законът за чужденците в Република България е претърпял 68 изменения и допълнения, а приетият през 2011 г. изцяло нов Правилник за прилагане на ЗЧРБ до момента е изменян 15 пъти и все още не урежда в пълнота всички възникващи при прилагането на закона въпроси.

В таблицата по-долу са посочени основните разлики между отделните пребивавания на чужденци съгласно българското законодателство:

краткосрочно пребиваване	продължително пребиваване	постоянно пребиваване	дългосрочно пребиваване
<ul style="list-style-type: none"> • до 90 дни в рамките на всеки 180 дневен период от датата на влизане в страната • виза основа на: <ul style="list-style-type: none"> - виза, - международни договори или договори на Европейския съюз с трети държави за безвизов режим; - актове на правото на Европейския съюз, които са в сила и се прилагат от Република България 	<ul style="list-style-type: none"> • с разрешение от МВР • срок до 1 година • заплащане на държавна такса • възможност за подновяване на разрешението при наличие на основания по ЗЧРБ 	<ul style="list-style-type: none"> • след разрешение от МВР • срокът е постоянен, освен при наличие на основания за отнемане съгласно чл. 40 от ЗЧРБ • еднократно заплащане на държавна такса след издаване на разрешението • вписване в регистъра на населението съгласно чл. 3, ал. 2, т. 2 от Закона за гражданската регистрация 	<ul style="list-style-type: none"> • съгласно Директива 2003/109/ЕО на Съвета относно статута на дългосрочно пребиваващи граждани от трети страни • статутът се предоставя от МВР за първоначален срок от 5 години с възможност за подновяване • еднократно заплащане на държавна такса след издаване на решението • вписване в регистъра на населението съгласно чл. 3, ал. 2, т. 2 от Закона за гражданската регистрация

Предложено е следното обобщение на петдесетте основания за пребиваване, заложи в специалния Закон за чужденците в Република България:

- *основания, свързани с икономическата сфера:*
 - ✓ достъп до пазара на труда;
 - ✓ инвестиция;
 - ✓ търговска дейност;
 - ✓ търговско представителство;
 - ✓ чуждестранни специалисти;
- *основания, свързани с хуманитарни причини*
 - ✓ членове на семейство;
 - ✓ непридружени деца-чужденци;
 - ✓ хуманитарни причини;
 - ✓ лечение в лечебно заведение;
 - ✓ лицата, получили статут на специална закрила по чл. 25 от Закона за борба с трафика на хора;
- *основания, свързани с обучение в България:*
 - ✓ студенти редовно обучение;
 - ✓ ученици по програма за обмен;
 - ✓ с разрешение за пребиваване в ЕС за провеждане на част от обучението в България;
 - ✓ доброволческа дейност;
- *основания, свързани с произход от България:*
 - ✓ лица от български произход;
 - ✓ лица, загубили българското си гражданство;
- *други основания:*
 - ✓ пенсионно осигурени;
 - ✓ кореспонденти на чуждестранни средства за масово осведомяване;

- ✓ дейност с нестопанска цел;
- ✓ участници в наказателно производство;
- ✓ граждани на бившите съветски републики;
- *основание за пребиваване на принципа уседналост:*
 - ✓ постоянно пребиваване след 5 годишен престой в страната;
 - ✓ дългосрочно пребиваване;
- *статут на лице без гражданство*

Няколко са общите моменти при изпълнение на процедурата по издаване на разрешението за пребиваване.

На първо място е задължението за лично явяване на лицето в служба „Миграция“, което предполага съвременна реакция от страна на полицейските органи при необходимост и в резултат на извършваните справки и документални проверки. Към заявлението се прилага копие от редовен паспорт или заместващ го документ със страниците на снимката, личните данни, визата вид „D” и печата от последно влизане в страната. За сверяване на автентичността на приложените копия, чужденецът представя и оригинала на паспорта или заместващия го документ. Изискването е свързано с разпоредбите на чл.57 от Закона за българските лични документи, съгласно който чужденците се легитимират с национален документ за задгранично пътуване и удостоверяват правото си на пребиваване с разрешение за пребиваване, издадено по изискванията на Регламент (ЕО) № 1030/2002. Срокът на валидност на националния паспорт следва да покрива срока на издаденото разрешение. Изключение е разрешеното право на постоянно пребиваване, при което със срока на националния паспорт е съобразена валидността на българския личен документ.

Вече беше подчертано общото задължително условие за наличието на виза вид „D” при първоначално стартиране на процедурата за получаване на разрешение за пребиваване.

Задължително изискване е също представянето на доказателства за жилище и за „стабилни, редовни, предвидими и достатъчни средства за издръжка, без да се прибегва до системата за социално подпомагане, в размер, не по-малък от минималната месечна работна заплата за срока на пребиваване в страната”, задължителна медицинска застраховка, валидна на територията на Република България и свидетелство за съдимост. Свидетелството за съдимост се издава от държавата, чийто гражданин е чужденецът, или от държавата на обичайното му пребиваване и се представя само при първоначално подаване на заявлението за получаване на разрешение от лицата над 18-годишна възраст.

Доказателствата за жилище са посочени в допълнителните разпоредби на ЗЧРБ и могат да бъдат документ за собственост или друг документ, доказващ ползването на имота. Законът изрично предвижда нотариално заверена декларация от наемодателя в случаите на сключен договор за наем, в която собственикът е съгласен чужденецът да бъде регистриран на неговия адрес. Мярката е в сила с промени в ЗЧРБ от 2017 г. и цели ограничаване на случаите на фиктивно сключени договори за наем и декларирането на нереални адреси, както и повишаване нивото на контрола по пребиваването. Декларираните данни се проверяват от органите на звеното „Миграция” към съответната областна дирекция на МВР по заявения адрес на пребиваване. Проверките включват както изследване на представените документи, така и посещение на заявения адрес, получаване на сведения от наемодател, съседни или други лица.

При всички случаи е допусната възможност при правна и фактическа сложност и необходимост от представяне на допълнителни документи срокът да бъде удължен, с изричното указание лицето да бъде уведомено писмено, като му бъде посочено времето за представяне на документите. В случай, че допълнителните документи и информация не бъдат представени в посочения срок, се предвижда прекратяване на производството и заявлението не подлежи на повторно разглеждане.

Различни са сроковете, в които се разглеждат подадените заявления, както и дължимите държавни такси по Тарифа № 4 за таксите, които се събират в системата на МВР по Закона за държавните такси, наричана накратко Тарифа № 4. Тарифата определя още размера на всички дължими от чужденеца или гражданина на ЕС държавни такси, при получаване на документи за пребиваване или искане на допълнителни административни услуги от специализираните органи на МВР. Единствената услуга, освободена от заплащането на държавна такса е адресната регистрация на чужденец, извършвана от физическото лице, което му е предоставило подслон.

Нормативната уредба възлага на компетентността на директорите на областните дирекции на МВР да издават и отказват издаване на разрешения за краткосрочно и продължително пребиваване по Закона за чужденците в Република България и на директора на дирекция „Миграция“ на МВР да разрешава или отказва статут на постоянно или дългосрочно пребиваване и да предоставя статут на лице без гражданство.

Служителите на звената „Миграция” в областните дирекции, от своя страна, имат отношение по приемане и обработка на подадените заявления, извършването на

допълнителни справки и проверки и даване на становище по постъпилото искане. Изрично е законовото разпореждане (чл.57 от ППЗЧРБ) документите на чужденеца за предоставяне право на пребиваване да бъдат разгледани след получаване на писмено становище от Държавна агенция „Национална сигурност”. При положително решение за предоставяне право на пребиваване или продължаване на пребиваването административното производство приключва със заплащането на държавна такса от чужденеца по Тарифа № 4, която в зависимост от основанията по ЗЧРБ варира от 100 до 500 лв. за разрешено право на пребиваване до 1 година. Държавната такса при разрешено постоянно пребиваване е еднократна и е в размер на 1000 лв. Изключение са таксите за лицата от български произход, които заплащат 0,5% от размера на сумата, и за чужденците, които са получили разрешение за постоянно пребиваване като член на семейството на български гражданин, които дължат такса от 150 лв. Еднократна е също таксата при предоставяне на статут на дългосрочно пребиваване в размер на 110 лв. За издаването на български личен документ „разрешение за пребиваване” чужденецът заплаща такса от 45 лв. и подава специално заявление. Документът се издава в съответствие с Регламент (ЕО) № 1030/2002 на Съвета от 13 юни 2002 г. относно единния формат на разрешенията за пребиваване за гражданите на трети страни. При искане за издаване на документа до 10 работни дни таксата е в двоен размер (90 лв.), и в троен (225 лв.), ако разрешението бъде издадено до третия ден след подаване на заявлението. Процедурата е уредена в Закона за българските лични документи и Правилника за издаването им. Изрично посочено е, че разрешението за пребиваване удостоверява единствено правото на

пребиваване на лицето, докато основният документ за самоличност на чужденеца е неговият национален паспорт.

Въз основа на изследването са направени прогнозни данни за броя на лицата, получили пребиваване през 2020 г. Застъпена е тезата, че ограниченията, свързани с пандемията от коронавирус, не са повлияли съществено на броя лица, подновили и получили ново разрешение за пребиваване, както и че вероятно 2021 г. ще бележи нов ръст в това направление главно поради облекчения режим за влизане в страната на притежателите на документи за пребиваване и при най-строгите налагани от страната ограничения.

В трета глава АНАЛИЗ НА ДАННИТЕ ОТ АНКЕТНОТО ПРОУЧВАНЕ са представени резултатите от проведено изследване сред лица, избрали да се установяват на територията на област Бургас. В хода на проучването са потърсени отговори на въпросите как, защо и какви са причините за избор на региона за миграция. Разгледани са факторите, които са повлияли на решението за миграция, какви са възрастта и семейното положение на мигрантите, гражданството и законовото основание, на което пребивават. Обобщени са проблемите, които мигрантите срещат при установяването си в страната в процеса на изпълнение на административните процедури. Акцентът е поставен върху гражданите на трети страни поради факта, че именно те са обект на множество регулаторни административни механизми и представят богат опит от сблъсък с българските държавни институции. Разгледани са политиките за интеграция на мигрантите в страната и са направени съответните изводи. Прегледът на нормативните документи, регулиращи миграцията в страната показва, че към момента се реализират основно

политиките, насочени към усъвършенстване на законовите регламенти и по-слаби са резултатите за изграждане на успешни интеграционни модели.

За събиране на данните е използвана както официално публикуваната статистика на НСИ, Евростат и държавните и общински органи, имащи отношение по темата, така и е извършен анализ на приложните документи и е проведено нестандартизирано интервю с чужденци, получили пребиваване в Р България в периода 2017 – 2020 г., служители от службите за административен контрол на чужденци, Националната агенция по приходите, Инспекцията по труда, учебни заведения и др. Събраните данни са актуализирани към 31.12.2019 г., където е възможно е представена и актуална статистика за 2020 г.

Изборът на областта е продиктуван поради няколко причини. На първо място това е най-голямата по територия област в страната с площ от 7 748 кв.км и една от малкото с две външни граници – на изток граничи с Черно море, а на юг – с Република Турция. На територията ѝ са изградени три ГКПП – по въздух, вода и суша, което улеснява достъпа на пристигащите. Данните на НСИ сочат още, че 6% от населението на страната живее в област Бургас, а 40% от масовия туризъм в България се осъществява в региона. На фона на отрицателния механичен прираст за страната (коефициент -0,3‰), Бургаска област е една от малкото с отчетен положителен коефициент от 2,1‰. 8,5% от пребиваващите в страната чужди граждани са избрали областта за трайно установяване през 2019 г. Според Евростат индексът на чужденците като част от населението на гр.Бургас е 2 при общ коефициент за страната 1.

Данните от проучването за региона на област Бургас не показват съществени отклонения от официалната статистика за чужденците в страната. 53% от анкетираните са мъже, 47% - жени. Интересен факт е, че при повече от 50% от анкетираните чужденци, особено граждани на Руска Федерация, носител на правото за пребиваване – титуляр е жената, докато мъжът получава своето разрешение като член на нейното семейство. В много от случаите жената е също инициаторът за миграция. Макар открито да не се посочва като причина, предполагаме, че основният мотив е свързан с по-голямата продължителност на живот при жените и донякъде с националните особености на наблюдаван доминитет на жените в рускоговорящите общности.

Почти 25% от гражданите на трети страни, които живеят на територията на област Бургас са получили разрешение за пребиваване въз основа на представен документ, че са пенсионно осигурени в страната си на произход. Другата голяма група са членовете на семейство, от които около 23% са членовете на семейството на чужденци и граждани на ЕС с пребиваване в страната и само 7% - на семейството на български граждани. 11% от чужденците посочват, че са търговски представители. 20% заявяват, че пребивават на едно от другите основания от Закона за чужденците в Р България, което пропорционално е по-малко от 0,5% за всяко. Например, въпреки наличието на две висши учебни заведения в град Бургас, процентът на чуждестранните студенти е едва 0,3%. Данните на Института за пазарна икономика за областта също посочват ниския брой студенти в областта като цяло – 15 на 1000 души от населението при 32 за страната през 2019 г.

Всяка година около 17% от пребиваващите граждани на трети страни кандидатстват за получаване на право на постоянно и статут на дългосрочно пребиваване.

65% от гражданите на трети страни на територията на областта са на възраст между 30 и 65 г., 24% - над 65 г. 9% са деца до 18 години и около 4% младите хора между 19 и 29 години.

Повече от 60% от анкетираните лица посочват, че са в страната заедно с членовете на семейството си. Често за членове на семейството се представят както непълнолетните и малолетни деца и другият съпруг, така и роднините по възходяща линия – родители на двамата съпрузи, навършилите пълнолетие деца и членовете на техните нови семейства. Изразената семейна привързаност е обяснима, предвид обстоятелството, че най-голям дял в анкетираните лица са рускоговорящи.

Руските граждани традиционно са най-голямата група от чужденците, установили се на територията на областта - 56%, следвани от тези на Украйна (12%), Турция (около 6%), Казахстан (4%), Израел (2%), Беларус (2%), САЩ (1%), Молдова (1%).

До излизането им от ЕС най-голям е броят на гражданите на Великобритания – почти една трета от всички европейски граждани, регистрирани в областта. Следващата голяма група, отново близо до 30% са гражданите на Германия, следвани от тези от Полша (7%), Италия (над 4%), Румъния и Франция (около 4%).

Изборът на областта като цел за миграция чужденците обосновават с няколко причини. На първо място посочват липсата на езикова бариера предвид многобройната рускоговоряща общност – повече от 50% от анкетираните говорят руски език. Водещ фактор са също климатът, характерен с морския въздух, топлата зима и многобройните слънчевите дни,

малките разстояния, чувството за сигурност и спокоен живот. Добрата инфраструктура и качеството на образованието се посочват от по-младите мигранти, както и възможностите за реализация. Много от пребиваващите разкриват собствена фирма или са част от т.нар. дигитални номади.

Сред проблемите, с които мигрантите се сблъскват, на първо място анкетираните посочват сложните административни процедури, задължителното изискване за виза вид „Д“, която се издава единствено в българските дипломатически посолства или консулства зад граница и изискванията за легализация на документите на чужд език. Затруднения създават още дългите формуляри и някои пропуски в законодателството. Нерядко чужденците попадат в затруднено положение поради неясни указания и липса на компетентности в посредническите фирми.

Образци на официално утвърдените формуляри на заявления за пребиваване, изисквани от гражданите на трети страни, лицата без гражданство и гражданите на ЕС и Великобритания, са представени в приложение към дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Миграционните процеси определят човешката история.

Подтиквани от външни фактори или водени от вътрешна убеденост и стремеж към развитие, хората предприемат стъпки към промяна на местоживеенето си, съпътствани с отказ от старите нагласи, позиции или убеждения и водещи до приемане на различната социална, икономическа, политическа, демографска, обществено-традиционна среда.

Миграцията води до изменения на обществените взаимоотношения, променя начина на живот както на

пристигащите чужденци, така и на местните жители. Търсеният ефект и за двете страни е подобряването на жизнения стандарт, постигането на успешна взаимна интеграция, иновация и развитие на социума.

Съвременните изследвания по проблемите на миграцията включват не само въпроси, свързани с предоставянето на политически и социални права на мигрантите, регулиране на трудовата миграция и контрол върху миграционната сигурност, но насочват и внимание върху настъпващите социално-политически, социално-културни, етнорелигиозни и обществени трансформации. Познаването на различните аспекти на процеса, синтезирането и систематизирането на наличната информация, предполагат по-пълното разбиране, контрол и управление на съвременните форми на миграция.

Водени от изложеното и дългогодишният теренен опит по проблемите на миграцията в страната, считаме, че поставените цели при изследването са постигнати и приносните моменти от настоящата разработка могат да бъдат обобщени в следните теоретични и практически изводи:

1. Дисертационният труд предлага систематизирано обобщение и изясняване на понятията и термините, свързани с миграционните процеси. Направен е обстоен анализ на литературата по проблема, както чужда, така и българска, и са обобщени основните изводи от научните търсения.

Разработката е изградена на обемна база от източници на английски, руски и български езици, което доказва широкия интерес към темата. Предложен е анализ на съществуващите теории, търсещи изчерпателна дефиниция на термина „миграция“. Всяка концепция поставя и предлага отговор на

въпросите защо възниква миграционното движение, какви промени носи, какви са очакванията както в положителна, така и в негативна посока, какви подходи предполага и предлага на правителствено ниво. В основата на теоретичните постановки стои главният въпрос как могат да бъдат повлияни съвременните миграционни процеси. Отговорът предполага детайлно изследване на поставените и до момента въпроси, свързани с личността на мигранта, мотивите за миграция, изборът на страна – цел за миграция, ползите и загубите при реализиране на миграционното поведение, отражението върху страните-реципиенти и страните-донори на мигранти.

2. Извършен е анализ на основните международни правни актове, засягащи миграционните процеси, като акцентът е поставен върху европейското законодателство и прякото му отражение върху българската нормативна уредба.

Посредством направения преглед на изграждане и развитие на международните правни норми, регулиращи миграцията, механизмите за социална интеграция и адаптация в страните на пребиваване и детайлният анализ на родното законодателство, рамкиращо българската миграционна политика, са очертани спецификите на процеса в България. Приложени са методологическите принципи историзъм, обективност, достоверност, всеостранност на изучаването и методи на социално-педагогическо изследване: сравнителен, проблемно-хронологически, ретроспективен, институционален, което позволява да се проследи реалния път на развитие на процесите на миграция в логическа последователност.

При разглеждане на темата са поставени ограничения, свързани с изследвания обект, като фокусът е насочен към

законно пребиваващите мигранти в България и е изключено детайлното разглеждане на проблемите, свързани с бежанците и мерките спрямо незаконно пребиваващите чужденци. Считаме, че изследванията по тези въпроси са разработвани детайлно през годините.

3. Предвид посочената рамка на изследването, фокусът е насочен към миграционно-правния режим за пребиваване на чужденци в страната ни и дейността на компетентните държавни органи, регламентирани от действащите специален Закон за чужденците в Република България, Правилника за прилагането му, Закон за влизането, пребиваването и напускането на Р България на гражданите на ЕС и членовете на техните семейства, и относимите разпоредби от останалите нормативни актове.

Подчертана е синхронизацията на българското законодателство с европейското, проследени са степенята при транспониране на съответните норми и цялостта в прилагането им.

Изготвеният анализ е иновативен, изграден на база практическия опит на автора и детайлното познаване на приложното законодателство. Направените обобщения за режима на законно пребиваване на чуждите граждани в страната ни, предложената систематизация на правните регулации спрямо гражданите на трети страни и гражданите на ЕС, детайлното представяне на разписаните механизми и компетенции на държавните органи, предлагат основа за по-лесно ориентиране в сложните административни процедури.

4. Теоретичният анализ на миграционната правна рамка в страната е подкрепен със статистически данни, открити в официални, публично достъпни източници. Използвана е

информация от Националния статистически институт, Евростат, отчетните годишни доклади, изявления на длъжностни лица и представени резултати за дейността на Министерство на вътрешните работи, Министерство на външните работи, Министерство на образованието, Агенция по заетостта към Министерство на труда и социалната политика, Държавна агенция за българите в чужбина и други държавни органи и институции, имащи отношение по въпросите на чужденците. Търсенето на надеждни статистически данни наложи извода, че, въпреки многообразието от възможности за законно пребиваване на граждани на трети страни в България, не е известен броят на лицата, възползвали се от всяко конкретно основание. Предоставените от отделните институции данни не са детайлно свързани с многообразието на нормативната уредба. Например, известен е броят на лицата, получили виза вид „Д” през календарната година, но липсва информация колко от тях са влезли в страната и са получили разрешение за пребиваване и на какво основание. Трудно е да се проследи също колко от чужденците с предоставено право на пребиваване остават в страната.

НСИ и Евростат обобщават причините за пребиваване в четири големи групи – семейни, обучение, работа и други – при наличието на 50 хипотези по закон. Считаме, че предпочитанието на едно основание за получаване на разрешение за пребиваване пред друго, е показател за индивидуалните характеристики на мигрантите и за техните намерения, и предполага дори възможност за оценка на риска за обществената или национална сигурност. В тази връзка се налага изводът, че е необходимо изграждането на единна база от данни, включваща информация

за пребиваващите чужденци, въз основа на която да бъде очертан профила на мигрантите, избрали България за страна – цел на установяването им.

5. Проведеното емпирично проучване сред чужди граждани, заявили адрес на територията на област Бургас, предлага опит за представяне на обобщена картина на настоящия миграционен процес. Проследяването на причините, довели мигрантите в областта, техния пол, възраст, семейно положение, финансово състояние, намерение за уседналост, степен на интеграция, могат да бъдат основа за развитие на политиката в областта. Предложеният анализ може да бъде основа за изследване в национален мащаб, което да предложи нови концепции при решаване на миграционните въпроси и използването им за преодоляване на вътрешните проблеми. Едно от най-сериозните предизвикателства през управлението на страната ни е демографското развитие с пряко отражение върху икономическия просперитет.

България претърпява по-неблагоприятни демографски промени на депопулация и стареене на населението в сравнение с останалите страни от ЕС, изразяващи се във висока скорост на застаряване, значителен ръст на емиграция на хората в активна възраст и минимален брой влизащи мигранти. Все по-остра е нуждата от работна ръка, от надежден човешкия капитал, чието формиране, както е известно, е бавен и труден процес.

6. Познаването на нормативната рамка, детайлното изследване на вида имигранти и техния профил, познаването на очакванията им и препятствията, които срещат, могат да бъдат основа за изготвянето на качествена стратегия за привличане на квалифицирани мигранти, чуждестранни инвеститори и

предприемачи и използването на техния потенциал за развитието и подобряването на отделните региони и страната като цяло.

Освен законово определените държавни органи, които имат пряко отношение към контрола и предоставянето на пребиваване на желаещите да се установят в страната чужденци, по места няма изградено специализирано звено, което да обхваща и предоставя цялостна информация за местните услуги. Службите за административен контрол на чужденци, каквито са отдел/сектор/група „Миграция“ към всяка Областна дирекция на МВР, имат строго ограничени компетентности. В същото време пристигащите мигранти изпитват нужда от информация за различни сфери от обществения живот, за предоставяните социални и здравни услуги, за възможностите за включване в икономическото развитие на региона, за формите на зетост или достъп до образование. В този аспект би било целесъобразно изграждането на специализирано звено към областната или общинската управа, което да отговаря за интеграцията на мигрантите на местно ниво, да предоставя надеждна правна информация и да следи за създаването, изпълнението и мониторинга на съответните услуги. Дейността на звеното трябва да следва държавната миграционна политика, отчитайки също така нагласите на местните общности спрямо мигрантите. Могат да бъдат реализирани проучвания относно степента на приемане на новодошлите и готовността за сътрудничество, както и скритите резерви или явни опасения от навлизането на мигранти, въз основа на които да бъдат разработени политики за включване на чужденците в местния социален и културен живот. В някои от тези посоки са осъществявани инициативи от НПО, които са с кратковременен ефект и ограничен обхват.

Специфична част от съвременния миграционен процес в страната са разработените регулаторни механизми спрямо издаването на разрешение за пребиваване на гражданите на трети страни и осъществявания контрол от компетентните държавни органи. Характерна черта е динамиката при реализацията на миграционните политики, доказателство за което са честите промени в действащото законодателство. Измененията в нормативната уредба са по-често продиктувани от външни фактори, най-силен от които е прилагането на общеевропейската политика спрямо пристигащите чужденци на територията на Съюза, но са и в отговор на търсенето на решение за възникнали въпроси на национално ниво. При завършването на настоящия дисертационен труд е в ход приемането на ново изменение и допълнение на Закона за чужденците в Република България, променящо изцяло процедурите за достъп до пазара на труда от граждани на трети страни, което още веднъж подчертава актуалността на изследваната тематика.

САМООЦЕНКА НА ПРИНОСНИТЕ МОМЕНТИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Предложен е систематизиран преглед и изясняване на понятията, свързани с миграционните процеси. Направен е обстоен анализ на литературата по проблема, както чужда, така и българска, и са обобщени основните изводи от научните търсения.

2. Анализирани са основните международни правни актове, засягащи миграционните процеси с акцент върху европейското законодателство и прякото му отражение върху българската нормативна уредба по отношение на механизмите за предоставяне на право за законно пребиваване в страната на гражданите на трети страни, сравнени с гражданите на държавите-членки на Европейския съюз. Изключено е детайлното разглеждане на проблемите, свързани с бежанците и мерките спрямо незаконно пребиваващите чужденци, поради наличните многобройни изследвания по тези въпроси.

3. Предложен е иновативен анализ на миграционно-правния режим за пребиваване на чужденци в страната и дейността на компетентните държавни органи, регламентирани от действащите специални закони и относимите разпоредби от останалите нормативни актове, продиктуван от емпиричния опит на автора. Направена е систематизация на заложените в Закона за чужденците в Република България основания за пребиваване с цел по-пълното и ясно разбиране на действащия регулаторен механизъм.

4. В резултат на търсенето на статистически данни в официални, публично достъпни източници е наложен изводът, че

не е налице единно, всеобхватно обобщаване на събираните данни от отделните институции, имащи компетентност по въпросите на пребиваването на чужденци в страната. Изтъкната е необходимостта от изграждане на единна база с достъпни данни.

5. Проведеното емпиричното проучване сред чужденците, заявили адрес на територията на област Бургас е опит за представяне на обобщена картина на настоящия миграционен процес в страната. Изследваните данни са основа за развитие на подходяща стратегия и политики за привличане на квалифицирани мигранти, чуждестранни инвеститори и предприемачи и използването на техния потенциал, за справяне с демографските проблеми, които имат пряко отражение върху просперитета и развитието на отделните региони и страната като цяло.

ПУБЛИКАЦИИ, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД:

Михова, И. (2017) The Access of Foreigners to the Bulgarian Educational System according to their Migratory Legal Status in the Country. SocioBrains - journal homepage: www.sociobrains.com International Scientific Refereed Online Journal with Impact Factor. Issue 40, December 2017 ISSN 2367-5721

Михова, И. (2017) Образование на чужденците в Република България съгласно националното законодателство. В: Традиционни и иновационни подходи в социалната педагогика. Сборник научни трудове. Катедра „Социална педагогика”, Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”, с.58-69 ISBN 978-619201-211-3

Михова И. (2019) Издаването на разрешение за пребиваване на чужденци в Република България като част от системата за контрол и управление на миграционните процеси в страната. В: Юридически сборник, Бургаски свободен университет, том 26, с.210-219

Михова И. (2019) Функционална компетентност на службите за административен контрол на чужденци спрямо граждани на трети страни, пребиваващи в страната за целите на трудовата заетост. В: Юридически сборник, Бургаски свободен университет, том 26, с.296-307